

Posudek bakalářské práce Jany Tupé
Vizuální atributy subkultury emo v České republice v současnosti
obhajované na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze
PhDr. Petr Janeček

Předkládaná pečlivě napsaná a solidním kvalitativním výzkumem a jeho interpretací, jakož i analýzou primárních a sekundárních pramenů podložená práce, je jedním z prvních průkopnických pokusů o souhrnný pohled na problematiku vizuální prezentace příslušníků mládežnické subkultury *emo* na území současné České republiky. Po velice podařeném úvodu, vymezujícím základní teoretické premisy a hlavní východiska práce a nepříliš obsáhlé reflexi literatury k tématu, následuje část věnovaná cílům, metodologii a reflexi výzkumu. Práce se dále zabývá historickým vývojem hudebního žánru *emo* a popisem stávající podoby související mládežnické subkultury (včetně vymezení jejího ideového základu, proklamovaných hodnot, vnějšího vzhledu a vztahu k jedincům považovaným za neplnohodnotné členy subkultury, tedy „parazitujícím na scéně“), obrazem subkultury v současných médiích (který byl, jak autorka uvádí v úvodu, jedním z primárních podnětů pro samotný vznik práce), a pokouší se tuto subkulturu vymezit z pedagogicko-psychologického hlediska. Vlastní jádro práce prezentuje deskripci nejdůležitějších částí oblečení, doplňků a úprav korektního subkulturního stylového vzhledu (včetně popisu vymezení dvou základních „stylů“, účesu, make-upu, piercingu, svrchních částí oděvu, bot a oděvních doplňků) a reflexi vizuálních atributů subkultury vlastními respondenty. Přílohu tvoří vzor dotazníku použitého během autorčina výzkumu, pasportizace respondentů a relativně obsáhlá fotografická příloha.

Hlavním cílem práce je popsat současnou podobu subkultury u nás jako celku, s důrazem na kořeny, vývoj a význam jejích objektivně popsatelných vizuální reprezentací vytvářejících její styl, dále popsat sebereflexi těchto reprezentací z pohledu samotných členů subkultury, a doplňkově pak i hodnoty jejích příslušníků. Tento výzkumný záměr práce, přes dílčí nejasnosti týkající se nepříliš rozsáhlého výzkumného vzorku a nedostatečné interpretace některých výsledků, beze zbytku splňuje.

Velmi pozitivně je nutné hodnotit především teoretickou část práce, ve které autorka dovedně vymezuje základní termíny, se kterými dále pracuje; především pak teoretické ošetřování pro práci fundamentálních pojmů *subkultura*, popřípadě *post-*

subkultura. V této části autorka pracuje se základní zahraniční literaturou k tématu, ve zkratce naznačuje genezi pohledu (západních) sociálních věd na tuto problematiku a dovedně je vztahuje k zkoumanému fenoménu.

Další velice podařenou částí práce je její závěrečná část *Reflexe vizuálních atributů subkultury emo v hodnocení respondentů*, obsahující interpretace získaných dat vypovídajících o vztahu příslušníků subkultury k individuálnímu začlenění do ní a jejich jednotlivým oděvním prvkům. Tato část patří k interpretačně nejsilnějším místům práce.

Naopak potenciálně nejproblematictější místa práce jsou většinou heuristické povahy – např. samotná velikost výzkumného vzorku respondentů (celkem 40 rozeslaných dotazníků s 12 navrácenými a vyhodnocenými dotazníky – tento počet svádí k otázce, jak nosná je vlastně výpovědní hodnota tak nízkého počtu) či provádění výzkumů prakticky pouze přes internet, a to pouze prostřednictvím jediného serveru www.emosvet.cz (u tak zajímavé subkultury by jistě bylo zajímavé minimálně navštívit některé tzv. *emo* srazy, provést zúčastněná pozorování či alespoň několik strukturovaných interview, popřípadě pořídit vlastní fotodokumentaci, nikoli pouze přejímat fotografie z jedné jediné webové stránky www.emosvet.cz). Ačkoli nelze práci z obecně metodologického hlediska nic výraznějšího vytknout, samotné provedení dotazníkového výzkumu, jakož i jeho interpretace, zůstávají zkoumanému fenoménu mnohé dlužny.

Největším problémem práce, která jinak splňuje většinu formálních kritérií a je jako celek rozhodně nadstandardní, je tak relativně nedostatečný vhled do subkultury *emo*, který svému potenciálnímu čtenáři předkládá. Ačkoli popis vizuálních atributů subkultury, včetně mnoha autorčiných vlastních závěrů týkajících se jejich typologie a vztahu k genderovým otázkám je takřka (díky doplnění fotografickou galerií) vyčerpávající, deskripce, zdůraznění a interpretace jejich konkrétních významotvorných prvků, které známe velmi dobře ze sociologických či antropologických výzkumů jiných subkultur mládeže, ale třeba i z etnologických a historických výzkumů každodenního a svátečního oděvu příslušníků evropských lidových kultur, jsou v práci zastoupeny nedostatečně. Pokud zůstaneme u průměru k evropské etnologii, celek práce se tak, ač je metodologicky koncipován poměrně moderně, nese v duchu raných národopisných/etnografických/antropologických ryze deskriptivních popisů „lidových krojů“ a „lidového oděvu“. Dozvídáme se tak, jaký typ, barevnost, střih a jaké součásti „kroje“ příslušníci subkultury *emo* nosí, ale bohužel

se již nedozvídáme, jaký význam přiřkládají těmto typům, barevnosti, střihu samotní příslušníci subkultury (či majorita nebo média), natož při jakých příležitostech jsou „emo kroje“ vlastně nošeny – nedozvídáme se prostě (až na občasné, a nutno říci že kvalitně zpracované, jako např. význam některých barev či patky nošené přes jedno oko, vysvětlované jako snaha skrýt se před světem, oprostít se od něj – s. 27 posuzované práce) informace o *funkci* těchto vizuálních atributů, které například u domácího lidového oděvu správně analyzoval strukturalista Pjotr Bogatyrjev již ve 20. letech 20. století. Pokud se autorka zabývá deskripcí vizuálních atributů určité kulturní skupiny, měla by tuto problematiku minimálně reflektovat, ideálně pak komparovat s výsledky strukturalistických a funkcionalistických, popřípadě *material culture studies* bádání.

Subkultura *emo* by si rozhodně obecně zasloužila podrobnější deskripci, a ukotvení práce pouze na popisu jejích vizuálních atributů je tak práci poněkud na škodu a nutí tak autorku pohybovat se tak možná zbytečně příliš na povrchu. Autorka tak například sice správně konstatuje, že jedním z výrazných znaků *emo* subkultury je setkávání ve virtuálním světě internetu (otázkou je ale, zda je tento fakt výlučný pouze pro tuto subkulturu, či zda není typický pro dnešní mládež obecně), ale pro sociální vědy zajímavé příčiny a důsledky tohoto faktu (rozptýlenost příslušníků po celém území ČR, často mimo velká města, nízký věk příslušníků, a vzhledem k těmto skutečnostem nedostatečné příležitosti ke skutečnému setkávání) nejsou bohužel dále rozváděny. Hlubší analýzu by si rozhodně zasloužil i fenomén tzv. *emo srazů* (proč jsou pořádány zrovna v Praze, proč zrovna na Petříně – či jaký je vztah účastníků těchto srazů k mediálnímu obrazu Petřína jako centra vulgarizované máchovské tradice kombinující pokleslou romantiku a tragičnost, apod.).

Určité pochybnosti lze mít i o tvrzení, že specifický způsob přetváření jazyka během internetové komunikace je výlučným rysem této subkultury – podle autopsie recenzenta je snad možné tvrdit, že jde o obecný vyjadřovací styl určité věkové skupiny, který je v současnosti sdílen příslušníky více subkultur. Práci by prospělo i výraznější popis vazeb subkultury *emo* na vizuálně, typologicky i geneticky příbuzné subkultury jako *punk* a *goth*.

V relativně stručné, ale obsahově velmi solidní bibliografii (zahrnující klíčové práce k tématu, včetně řady bakalářských prací) poněkud zamrzí pouze absence některých obecně známých titulů věnujících se této problematice - např. pro studium mládežnických subkultur v domácím prostředí zcela pionýrský, ač často chybný

Karel Zástěra (*K některým otázkám okrajových skupin dělnické mládeže*. Zpravodaj KSVI pro etnografii a folkloristiku. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1991), první kolektivní monografie zabývající se současnými podobami dětské a mládežnické kultury vydané brněnským pracovištěm Etnologického ústavu AV ČR, v.v.i. (Pospíšilová, Jana (ed.): *Rajče na útěku. Kapitoly o kultuře a folkloru dnešních dětí a mládeže s ukázkami*. Brno: Etnologický ústav AV ČR, 2003, zejména pak s. 215-254) či některých novějších prací věnovaných jiným současným subkulturám (např. Hedvika Novotná a Jiří Dvořák (*Punks vs. skinheads – historie jednoho vztahu*. In: Bittnerová, Dana – Heřmanský, Martin (eds.): *Kultura českého prostoru, prostor české kultury*. Praha: Fakulta humanitních studií - ERMAT 2008, s. 261- 288)).

Z formálního hlediska je práce – až na naprosté minimum překlepů a stylistických nedokonalostí - zcela v pořádku, včetně způsobu citování.

Přes spíše marginální nedostatky (spočívající především v nepříliš početném výzkumném vzorku, promarněné šanci hlubší deskripce významotvorných vizuálních prvků subkultury a nedostatečném zpracování běžně dostupné sekundární literatury k tématu) je posuzovaná práce velmi zajímavá, dovedně strukturovaná, s metodologicky kvalitně provedeným dotazníkovým výzkumem (včetně velmi dobře strukturovaného dotazníku) a zohledněním jeho výsledků, a navíc se věnuje mládežnické subkultuře, která byla přes svoji relativní početnost v odborné literatuře dosud poměrně opomíjená. Hlavní přínos práce vidím především v jejím pionýrském výzkumu prostředí dosud nedostatečně probádané subkultury, a dovedné interpretaci některých badatelských výsledků. Věřím, že posuzovaná práce tak přispěje k lepšímu poznání subkultury *emo*, bude inspirací k dalším podobným projektům, a v neposlední řadě napomůže zbořit i některé stereotypy tradičně přisuzované této subkultuře jak v akademickém, tak především mediálním a obecněji i veřejném diskurzu.

Z těchto důvodů navrhuji posuzovanou bakalářskou práci, pokud splňuje veškeré formální náležitosti vyžadované fakultou, obhájit známkou velmi dobře (2) s celkovým počtem 35 kreditů.

PhDr. Petr Janeček
Národní muzeum
Historické muzeum
Národopisné oddělení

V Praze dne 15. června 2010